

IX.517.2072.2016.MMa

**Trybunał Konstytucyjny
Warszawa**

sygn. akt SK 10/16

W ślad za pismem z dnia 13 lipca 2016 r., w którym Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M T (sygn. akt SK 10/16), przedstawiam następujące stanowisko:

Art. 113a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. w zakresie, w jakim przewiduje, iż zamówienie na paczkę żywnościową dla skazanego może być złożone (oprócz skazanego) tylko przez osobę najbliższą jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i 2 w zw. art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji RP.

Uzasadnienie

Trybunał Konstytucyjny wszczął postępowanie w sprawie skargi konstytucyjnej M T, który podnosi zarzut, iż art. 113a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 1997 nr 90, poz. 557, ze zm. na datę wydania orzeczenia stanowiącego podstawę wniesienia skargi konstytucyjnej) w zakresie, w jakim przewiduje, iż zamówienie na paczkę żywnościową dla skazanego może być złożone tylko przez osobę najbliższą jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i 2 w zw. z art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji RP.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, który zgłosił udział w niniejszym postępowaniu, zarzuty zawarte w skardze konstytucyjnej zasługują na poparcie.

Należy wskazać, iż jeszcze przed wejściem w życie (1 lipca 2015 r.) art. 113a § 3 k.k.w. Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizował¹ niektóre problemy, które rysują się na bazie redakcji tej normy prawnej, w tym zawężenie kręgu osób, które mogą zamówić paczkę dla skazanego, do osób najbliższych. Rzecznik wskazał wówczas, iż trudno znaleźć uzasadnienie dla wprowadzenia tego rodzaju ograniczenia. Zgodnie z przepisem art. 105 § 1 k.k.w. skazanemu należy umożliwić utrzymywanie więzi przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne. Zatem art. 113a § 3 k.k.w. w części, w której ogranicza do osób najbliższych krąg podmiotów mogących złożyć zamówienie na paczkę dla skazanego, sprzeczny jest z art. 105 § 1 k.k.w.

Minister Sprawiedliwości odpowiedział w piśmie z dnia 11 sierpnia 2015 r., iż „przyczyną podmiotowego zawężenia możliwości składania zamówień w art. 113a § 3 zd. trzecie k.k.w. była chęć uniknięcia konieczności przyjmowania przez skazanego niechcianych produktów, tym bardziej że ustawa ogranicza dopuszczalny ciężar artykułów żywnościowych, które skazany może posiadać w celi mieszkalnej (art. 110a § 1 k.k.w.). Stało się to możliwe właśnie ze względu na przyjęcie w nowych regulacjach koncepcji otrzymywania paczki żywnościowej po złożeniu zamówienia i pokryciu kosztów przygotowania paczki. Jeżeli członek rodziny lub inna osoba bliska, niebędąca zarazem osobą najbliższą, będzie pragnęła przekazać skazanemu artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe, wystarczy że zamiast złożenia zamówienia i opłacenia kosztów przekaże tę samą kwotę na rachunek skazanego, który będzie mógł dokonać takiego samego zakupu, spośród tego samego asortymentu, pokrywając koszty w tej samej wysokości. Funkcja społeczna tego rodzaju więzi zostanie więc w pełni zrealizowana, a skazany będzie mógł kontrolować ilość i czas dostarczanych mu produktów. Jeżeli chodzi o kwestię pokrywania kosztów zamówienia paczki żywnościowej, to w wypadku realizacji zamówienia złożonego przez osobę najbliższą czynności te odbywają się bezpośrednio pomiędzy zamawiającym a punktem przygotowującym paczkę. Nie ma więc potrzeby przesyłania środków pieniężnych na realizację paczki do skazanego. Osoba najbliższa może zamówić paczkę dla skazanego zarówno bezpośrednio na terenie jednostki penitencjarnej, jak i korespondencyjnie”.

---

¹ Wystąpienie generalne do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2015 r. (II.517.1336.2015.JM), zob. <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/szczegoly.php?pismo=447672>

Argumentacja wskazana przez Ministra Sprawiedliwości w ww. zakresie nie została podzielona przez Rzecznika Praw Obywatelskich, który w kolejnym piśmie² z dnia 16 października 2015 r. do Ministra Sprawiedliwości przedłożył dodatkową argumentację w tej mierze.

Rzecznik Praw Obywatelskich przyjął, że zawężenie kręgu podmiotów, które mogą zamówić paczkę dla skazanego, tylko do osób najbliższych nie jest niczym uzasadnione i nosi cechy dyskryminacji, bowiem powoduje, że z prawa do otrzymania paczki żywnościowej nie mogą skorzystać osadzeni, którzy nie mają osób najbliższych lub z osobami takimi od wielu lat nie utrzymują kontaktów.

Jednocześnie Rzecznik nie podzielił argumentacji Ministra Sprawiedliwości, że uzasadnienie dla wprowadzenia takiego ograniczenia stanowić może „chęć uniknięcia konieczności przyjmowania przez skazanego niechcianych produktów” przesyłanych w paczkach. Takie twierdzenie opiera się bowiem na niesłusznym założeniu, iż tylko osoba najbliższa dla skazanego wie najlepiej, czego on potrzebuje. Przyjąć natomiast należy, że najlepszą wiedzę na ten temat posiada osoba, z którą skazany utrzymuje stały kontakt, m.in. w formie korespondencji i rozmów telefonicznych, a często nie jest to osoba najbliższa.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie mógł także zgodzić się ze stanowiskiem Ministra Sprawiedliwości, w myśl którego członek dalszej rodziny lub inna osoba bliska (nie najbliższa), chcąc przekazać skazanemu artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe może, zamiast składać zamówienie na paczkę, przelać na rachunek skazanego środki, jakie na ich zakup przeznacza, a wówczas skazany sam „będzie mógł dokonać takiego samego zakupu, spośród tego samego asortymentu, pokrywając koszty w tej samej wysokości”.

W takim przypadku skazany istotnie będzie mógł zamówić dla siebie paczkę, wybierając produkty z tego samego wykazu i za tę samą cenę, co składające zamówienie osoby najbliższe, jednak będzie mógł wybrać tych produktów dużo mniej, gdyż dokona zakupu jedynie za część kwoty, która zostanie mu przekazana. Zgodnie bowiem z art. 126 § 2 pkt 3 k.k.w. z każdego wpływu pieniężnego skazanego potrąca się 50 %, jednak nie więcej niż 4 % jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników, z przeznaczeniem na fundusz gromadzony dla skazanego, który będzie mu przekazany w chwili zwolnienia z zakładu karnego, w celu wykorzystania na pokrycie kosztów przejazdu do miejsca zamieszkania i na utrzymanie. Ponadto, jeżeli środki finansowe przeznaczone na zakup paczki, dodane do innych otrzymanych w danym miesiącu przez skazanego, dadzą łącznie kwotę, która przekroczy 10% przeciętnego miesięcznego

---

² Wystąpienie generalne do Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2015 r. (II.517.1336.2015.JM), zob. <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl/szczegolv.php?pismo=549953>

wynagrodzenia pracowników, to ta nadwyżka będzie podlegała egzekucji w przypadku, gdy na skazanym ciąży zobowiązania finansowe (zob. art. 113 § 6 pkt 4 k.k.w.).

W odpowiedzi Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 lutego 2015 r. (DWOiP-072-15/15) poinformowano Rzecznika, że „istnieje potrzeba zmiany treści art. 113a § 3 k.k.w. w takim zakresie aby również inne osoby mogły składać zamówienie na paczki żywnościowe dla skazanego, co zostanie uwzględnione w pracach nad najbliższą nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego”.

Przenosząc powyższe argumenty zawarte w wystąpieniach generalnych na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, iż brzmienie art. 113a § 3 k.k.w. różnicuje w sposób nieuzasadniony sytuację skazanych, w zakresie realizacji ich prawa do otrzymania paczki żywnościowej. Kryterium, według którego zostało wprowadzone owo zróżnicowanie, jest posiadanie lub nieposiadanie przez skazanego osób najbliższych.

Trzeba również w tym miejscu wyjaśnić, iż na gruncie Kodeksu karnego wykonawczego przyjmuje się definicję osoby najbliższej określoną w art. 115 § 11 Kodeksu karnego, ze względu na łączność, jaka istnieje między tymi aktami prawnymi, należącymi do tej samej gałęzi prawa. Kodeks karny wykonawczy reguluje - jak sama nazwa wskazuje - sposób wykonania kar, określonych co do zakresu i wymiaru w Kodeksie karnym i na podstawie tego aktu prawnego orzekanych. W myśl przywołanego przepisu osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

W skardze konstytucyjnej skarżący w pierwszym rzędzie wskazuje naruszenie zasady równego traktowania i zakazu dyskryminacji, przywołując orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. W myśl art. 32 ust. 1 Konstytucji RP wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Z kolei ust. 2 tego artykułu stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

W przywołanym w skardze konstytucyjnej orzeczeniu Trybunału (K 37/97) z dnia 6 maja 1998 r. wskazano, że *„zasada równości zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, tj. podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Równość wobec prawa to zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium różnicowania. Aby odpowiedzieć na pytanie, czy dane kryterium może stanowić podstawę różnicowania podmiotów prawa, należy rozstrzygnąć: czy kryterium to pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi*

odmienne traktowanie podmiotów podobnych (orzeczenia: z 3 września 1996 r., K. 10/96, OTK ZU Nr 4(7)/1996, s. 280- 281, z 16 grudnia 1996 r., U. 1/96, OTK ZU Nr 6(9)/1996, s. 530 i n.)”.

Aby odpowiedzieć na pytanie, czy doszło do nierównego potraktowania podmiotów, należy wpięrw ustalić „czy podmioty potraktowane niejednakowo rzeczywiście należą do tej samej klasy, a więc czy łączy je cecha podobieństwa³”. W przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z określeniem prawa do otrzymania paczki przez skazanego, który oprócz tego, że może samodzielnie złożyć zamówienie na paczkę żywnościową, to również może ją otrzymać po złożeniu zamówienia przez osobę najbliższą. W tym drugim przypadku paczki nie otrzyma skazany, dla którego zamówienie złoży osoba nie wchodząca w zakres pojęciowy osób najbliższych lub skazany, który nie ma takich osób albo z różnych względów nie utrzymuje z nimi kontaktu. Cechą podobną, istotną (relewantną) jest fakt odbywania kary pozbawienia wolności, a różniącą - fakt posiadania osoby najbliższej, która będzie mogła/chciała złożyć zamówienie na paczkę.

Odpowiadając na pytanie, czy kryterium posiadania osoby najbliższej może stanowić podstawę różnicowania sytuacji skazanych w zakresie otrzymania paczki żywnościowej, należy rozstrzygnąć: czy kryterium to pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych.

Kryterium posiadania osoby najbliższej, która będzie chciała/mogła złożyć zamówienie na paczkę dla skazanego, pozostaje bez racjonalnego związku z treścią prawa skazanego do otrzymania paczki żywnościowej. Jak już wcześniej zauważono, nie każdy skazany posiada osobę najbliższą. Ponadto, tak jak w życiu „na wolności”, nie wszyscy skazani utrzymują kontakt z osobami najbliższymi. Czasami bliższe relacje łączą skazanych z przyjaciółmi, znajomymi, którzy w sensie normatywnym przyjętym na gruncie k.k.w., nie należą do grupy osób najbliższych. Trzeba również zauważyć, iż kodeks karny wykonawczy zachęca w art. 105 § 1 k.k.w. do utrzymywania więzi z szerszą, niż tylko osoby najbliższe, grupą osób, bowiem służy to podstawowemu celowi wykonania kary, określonego w art. 67 § 1 k.k.w. tj. resocjalizacji skazanych. Jedną z form oddziaływania na skazanych jest podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym (por. art. 67 § 3 k.k.w.). Przywołany art. 105 § 1 k.k.w., który jest adresowany do władz publicznych, w tym ustawodawcy oraz organów wykonujących karę pozbawienia wolności (por. art. 78 § 1 k.k.w.), wskazuje, aby umożliwiać skazanemu utrzymywanie więzi przede wszystkim

---

³ L. Garlicki, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do art. 32*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s. 9.

z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne. Wobec powyższego ograniczanie możliwości zamówienia paczki żywnościowej dla skazanego przez osobę inną niż najbliższa pozostaje bez racjonalnego związku z treścią prawa przyznanego skazanemu, a ponadto pozostaje w dysharmonii z innymi przepisami k.k.w.

Odpowiadając na pytanie, czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania, stwierdzić należy, iż zachodzi znaczna dysproporcja między wskazanymi interesami. Jak wynika z odpowiedzi Ministerstwa Sprawiedliwości, przesłanką ograniczenia kręgu osób zamawiających paczki dla skazanych „była chęć uniknięcia konieczności przyjmowania przez skazanego niechcianych produktów” przesyłanych w paczkach. Okoliczność, iż skazany otrzymałby w paczce produkty, których nie potrzebuje i nie chce, nie powinna przeważać nad okolicznością, iż zawężając krąg osób, które mogą skazanemu paczkę zamówić, *de facto* niektórych z nich pozbawia się paczki. Jak już wyżej podniesiono, ryzyko, iż skazany otrzyma produkty, których nie chce i nie potrzebuje, jest znikome, ponieważ osoby inne niż najbliższe, które do tej pory przygotowywały skazanym paczki, pozostają z nimi w stałym kontakcie korespondencyjnym lub telefonicznym.

Odpowiadając na ostatnie pytanie dotyczące kryterium różnicowania sytuacji skazanych, tj. czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych, trzeba wskazać, że nie ma wartości, zasad, czy norm konstytucyjnych, uzasadniających odmienne traktowanie skazanych posiadających osoby najbliższe i ich nieposiadających. Wręcz przeciwnie, istnieje norma konstytucyjna, która może być dodatkowo naruszona poprzez występowanie w porządku prawnym wskazanego kryterium różnicowania. Zgodnie z art. 47 Konstytucji RP *każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym*. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wprowadzone kryterium zamówienia i realizacji dla skazanego paczki przez osoby najbliższe, narusza prawo do życia prywatnego i rodzinnego osoby pozbawionej wolności. Jest rzeczą oczywistą, że w wyniku wykonywania kary pozbawienia wolności konstytucyjne prawo do prywatności ulega ograniczeniu. Istotny pozostaje natomiast poziom tych ograniczeń. Skoro wiele artykułów Kodeksu karnego wykonawczego kładzie nacisk na szeroki kontakt skazanego ze środowiskiem zewnętrznym w różnych formach, tak aby umożliwić mu ponowną adaptację do społeczeństwa, brak jest racjonalnego uzasadnienia do wprowadzenia ograniczeń w zakresie podmiotów mogących wspierać go w tym zadaniu. Ingerencja w sferę prywatności skazanego nie powinna być aż tak nadmierna, skoro nie służy ona głębszemu

celowi, racjonalnie uzasadnionemu. Skazany może utrzymywać kontakt nie tylko z osobami najbliższymi, ale także ze znajomymi, przyjaciółmi i innymi osobami bliskimi mu, a w tej sytuacji, niejako naturalną konsekwencją utrzymywania tych relacji jest chęć niesienia pomocy przez te osoby na rzecz skazanego, który będąc pozbawiony wolności - z natury rzeczy - znajduje się w sytuacji ograniczającej znacznie jego prawa. W ocenie Rzecznika nie ma wartości, zasad, czy norm konstytucyjnych, które uzasadniałyby odmienne traktowanie skazanych w zakresie korzystania z prawa do paczki żywnościowej.

Reasumując, należy uznać, iż przyjęte kryterium (posiadanie osób najbliższych) nie może i nie powinno stanowić podstawy różnicowania sytuacji skazanych. Wobec powyższego należy wskazać, iż jest to kryterium, które prowadzi do dyskryminacji skazanych nieposiadających osób najbliższych. Dodatkowo, w chwili obecnej skazany nie może otrzymać paczki także od innych podmiotów, np. od instytucji świadczących pomoc więźniom. Przyjęte w art. 113a § 3 k.k.w. ograniczenie kręgu osób uprawnionych do złożenie zamówienia, na paczkę żywnościową dla skazanego, do osoby najbliższej spowodowało, że skazani, którzy takiej osoby nie mają lub nie utrzymują z nią kontaktu, znaleźli się w znacznie gorszej sytuacji. Zachowując kodeksowe prawo do otrzymania paczki żywnościowej i mając osobę, która chce ją dla nich zamówić, nie mogą z tego prawa skorzystać na takiej samej zasadzie jak pozostali.

Kwestionowana w skardze norma prawna, jak zauważa skarżący, narusza również zasadę sprawiedliwości społecznej, która wynika z dyspozycji art. 2 Konstytucji RP. W orzecznictwie Trybunału za wykształcony trzeba uznać pogląd, że „równość wobec prawa, to także zasadność wybrania takiego, a nie innego kryterium różnicowania podmiotów prawa. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał również związek zasady równości z zasadą sprawiedliwości, dopuszczając zróżnicowanie w prawie, o ile jest ono usprawiedliwione” (np. orzeczenie z 28 listopada 1995 r., K. 17/95; orzeczenie z dnia 29 września 1997 r., K 15/97).

W doktrynie zasada sprawiedliwości została szczegółowo wyjaśniona i omówiona⁴. Warto jednak wskazać, że „sprawiedliwość społeczną wyróżnia: 1) odniesienie do świadomości społecznej; 2) zastosowanie do relacji między grupami (warstwami, klasami) społecznymi; 3) związek z pewną grupą wolności i praw jednostki, określonych konwencjonalnie jako ekonomiczne, socjalne i kulturowe⁵”.

---

⁴ Por. W. Sokolewicz, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do art. 2*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s. 58-73.

⁵ *Tamże*, s. 65.

Nakaz urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej jest adresowany do państwa, przede wszystkim do organów legislatywy⁶. Ponadto zauważa się, że „zasada sprawiedliwości społecznej, z jednej strony, generuje sama z siebie nakaz urzeczywistniania przez organy państwowe zasad sprawiedliwości społecznej; z drugiej, obejmuje konglomerat tych zasad (norm) o charakterze materialnym i proceduralnym oraz wspólną im wszystkim wartość w postaci imperatywu sprawiedliwego działania władz publicznych i uwzględniania wymogu sprawiedliwości w kształtowaniu treści wydanych przez nie aktów prawnych⁷”.

Regulacja art. 113a § 3 k.k.w. w zakresie, w jakim przewiduje, iż zamówienie na paczkę żywnościową dla skazanego może być złożone (oprócz skazanego) tylko przez osobę najbliższą jest niesprawiedliwa społecznie, ponieważ z jednej strony nie ma żadnego uzasadnienia dla wprowadzenia tego typu ograniczeń, z drugiej zaś osoby pozostające na wolności zostają pozbawione możliwości udzielania pomocy osobom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Naturalna skłonność człowieka do pomagania osobom potrzebującym, została więc w sposób nieuprawniony i niepotrzebny ograniczona przez kwestionowaną skargą konstytucyjną regulację prawną.

Wyżej wskazano, iż przyjęte kryterium różnicowania sytuacji skazanych narusza dyspozycję art. 47 Konstytucji RP tj. prawo do prywatności, które w niniejszej sprawie łączy się ściśle z zasadą humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności wyrażoną w art. 41 ust. 4 Konstytucji RP.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyrażał już kilkakrotnie swoje stanowisko w zakresie humanitarnego traktowania więźniów. Zgłaszając swój udział w postępowaniu ze skargi konstytucyjnej SK 25/07 wskazał, że „ustanowienie w art. 41 Konstytucji RP gwarancji przestrzegania takiego trybu postępowania z osobami pozbawionymi wolności świadczy o docenieniu przez państwo powagi sytuacji w jakiej znalazły się te osoby, ale także o przyjęciu przez organy państwowe odpowiedzialności za kształtowanie właściwych warunków pozbawienia wolności. Zgodnie z zasadą humanitaryzmu, odpowiedzialność ta wiąże się zarówno z poszanowaniem godności ludzkiej więźnia oraz przestrzeganiem przysługujących jemu wolności i praw obywatelskich, jak też z zapewnieniem w trakcie izolacji odpowiednich warunków socjalnych, bytowych i zdrowotnych, a po jej zakończeniu - możliwości bezkolizyjnego powrotu do społeczeństwa. Realizacja pozbawienia wolności, a zwłaszcza izolacja i oddziaływanie penitencjarne w takich formach jak tymczasowe aresztowanie i kara pozbawienia wolności, wiąże się nierozłącznie z odpowiedzią na pytanie: jak daleko może pójść ograniczenie w zakresie korzystania przez osobę uwięzioną z konstytucyjnych wolności i praw obywatelskich; wiąże się

---

⁶ *Tamże*, s. 70.

⁷ W. Sokolewicz, *Konstytucja...*, s. 71.

także z ustaleniem poziomu, na którym stworzone przez państwo warunki uwięzienia są „odpowiednie” i „nie naruszają przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka”. Traktowanie „humanitarne” obejmuje coś więcej niż tylko konstytucyjny zakaz stosowania tortur, okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania i karania (art. 40). Jest to takie postępowanie z osobą pozbawioną wolności, które uwzględnia i respektuje pewne minimalne potrzeby każdego człowieka, odnosząc je do przeciętnych standardów danego społeczeństwa (por. P. Sarnecki, komentarz do art. 41 w: *Konstytucja RP, Komentarz*, t. III pod red. L. Garlickiego, Warszawa 2003, s. 8 i 9). Dlatego pozbawienie wolności nie może polegać na odebraniu jednostce wszelkich możliwości decydowania o swoim postępowaniu i swojej sytuacji. Osoba pozbawiona wolności może więc np. domagać się ochrony swojego zdrowia i zapewnienia pewnych minimalnych standardów bytowych uwięzienia, czy dbać o dobro rodziny i utrzymywać z nią stały kontakt. Zgodzić się też trzeba z twierdzeniem, że punktem wyjścia dla traktowania humanitarnego, istotnym zwłaszcza przy odbywaniu kary pozbawienia wolności, jest założenie o możliwości resocjalizacji skazanego i jego powrotu do społeczeństwa oraz potrzebie stwarzania sprzyjających temu warunków odbywania kary. Postulat humanitarnego traktowania zawiera więc w sobie wymóg prowadzenia w sprzyjających warunkach zakładu karnego oddziaływań penitencjarnych, które przygotowują do życia na wolności oraz powstrzymają od powrotu do przestępstwa, a więc pozwolą zrealizować cele kary. Wszystkie formy postępowania, które nie są zgodne z celami kary, np. powodowanie udręki fizycznej i poniżanie godności osobistej, uniemożliwianie skazanym obrony, bezpodstawne uszczuplenie lub pozbawienie skazanych przysługujących im praw albo wykraczające poza przepisy i poza rzeczywiste potrzeby związane z wykonaniem kary rozszerzanie obowiązków skazanych i zaostrzenie stosownych względem nich rygorów i inne podobne formy postępowania, są niehumanitarne”.

Również w doktrynie wyrażony został pogląd, iż „wszystkie formy postępowania, które by nie były zgodne z celami kary (...) są niehumanitarne, sprzeczne z ustawą (k.k.w.) i niedopuszczalne⁸⁾”. Inny z autorów - w odniesieniu do zasady humanitaryzmu - wskazuje natomiast, iż zasada ta obejmuje również „wolność wyboru postępowania (wolność od przymusu) i swobodę korzystania z przysługujących mu praw⁹⁾”.

Wobec powyższego Rzecznik Praw Obywatelskich przyjmuje, iż ograniczenie możliwości zamówienia paczki żywnościowej dla skazanego tylko do osób najbliższym jest niehumanitarne, gdyż wykracza poza cele wykonania kary, naruszając i utrudniając utrzymanie więzi z osobami

---

⁸ S. Paweła, *Kodeks karny wykonawczy – praktyczny komentarz*, Wyd. Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 1999, s. 27.

⁹ A. Tomporek, *Humanitaryzm w postępowaniu karnym wykonawczym (w:) X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, S. Lelental, G. Szczygiel (red.), Wydawnictwo Temida2, Białystok 2009, s. 297.

innymi niż najbliższe, a także ogranicza w sposób nadmierny prawo do prywatnych relacji z tymi osobami.

Mając na uwadze powyższe argumenty wnoszę jak na wstępie.